Број 86 У Новом Саду, у петак 18 априла 1908. Година XLIII.

„Застава“ излази сваки дан двакута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. а на три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте ових ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул, бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Кроз банатску Црну Гору.

Др. Јован Манојловић по темишварском срезу).

У среду на пројутарје трећег дана Ускрса, посетио је др. Јован Манојловић банатску Црну Гору, да као кандидат српске народне радикалне странке за темишварски срез обиђе и та места.

Држим да ће занимати читаоце „Заставе“, ако овом приликом рекнем коју о банатској Црној Гори, коју су населили Црногорци.

У Банатску Црну Гору спадају ова места: Петрово Село, Станчево, Хрњаково, Краљевац и Лукаревац. Све су то мала места која имају око хиљаду душа, само Лукаревац има около 400 душа.

Ова места леже између Темишвара и Лугоша у дивном пределу. Мила красна питома брда, која јако подсећају на бечку околину. Ја не знам има ли згоднијег предела, где би се могао дизати санаторијум, лечилиште, но тамо.

Али гле! Банатска Црна Гора има 6 општина, а ја сам набројао само пет. Рекаш сам изоставио. Можда зато што на овом нашем путу нисмо имали посла у Рекашу.

Наша браћа из Рекаша су за време Марије Терезије прешла у католике, те тако не бирају посланике за српски народни црквени сабор.

Они су очували српски језик, још знају да су им претци дошли из Црне Горе, али не веле да су Срби. Кажу да су Буњевци. Изрично сам питао неке: Дакле ниси Србин. Он вели нисам.

У Хрњакову је друго зло. Тамо признају да су Срби, али не уму то да кажу на српском језику, него на румунском. Кажу: „Јо мис Срб.“ (Ја сам Србин). И побили би се с оним ко би их урачунао у Власе, али српски не знају.

Као што се види: у Рекашу су наши Црногорци очували српски језик, али су изгубили српску народну свест. У Хрњакову су очували народну свест, али су изгубили свој српски језик.

У друга четири места банатске Црне Горе очувана је народна свест и народни језик.

Покушавао сам да дознам, колико се очувало у народу предање о њиховој прошлости. То је предање тавно. Говоре да су дошли из Црне Горе, али некако непоуздано. Веле: Кажу, тако смо слушали... И за то предање нису везане приче, бар их ја нисам могао чути из уста тамошњег народа.

Општине су сиромашне. — Земља је спахинска и државна, а они се туже: Нас је све више, а земље је све мање. У Петровом Селу су причали како су изгубили пре 37 година пашњак. Прешао је на спахију. — Кажу због бурета ракије. Стари људи знају, да су онда поглавари њихови попили буре ракије, пекао се велики во; то је била даћа њихову пашњаку.

Невоља је по онај народ што је сиромах и што су општине малобројне па су тамо обично администрирали калуђери. А народ би тако волео да има попа, који је ожењен и... и... — живи као и они.

Према оним приликама замислите само у Лукаревцу је свештеник администратор Вла. Откуд то? Држи га кажу Јосиф Гал, члан магнатског дома. А темишварска конзисторија остављ а неће да се замери Но зато румунски свештеник и спомиње на „великом входу“, да помјанет Господ Бога о царствије своје, (поред краља и епископа) и благородног господина Гала.

Много је зло што оне општине обично администрирају калуђери. Слушао сам за једног свештеника кад дели навору, седи на столици. Кад улази у цркву благосиља народ као владика. Кад му парохијан дође у кућу, а он му вели на врата: „метаниши“. И човек метанише.

Народ је очуван — у послушности. „Како ваша милост заповеда“. А он од те милости није видео до сад милости.

Још се очувала моба. (Они то зову крака.) Иду радо на мобу свештенику и учитељу који то тражи од њих. И од те мобе се обогатио понеки свештеник, па и учитељ. Био је један свештеник, који је позивао на мобу са тешком Лазаревом клетвом: „Ко не дође на бој на Косово“...

Но не! „Ко не дође сутра на мобу, од руке му ништа не родило...“ У три општине кренуле су земљорадничке задруге, но о том ћу писати опширније.

* * *

При последњим изборима за наш народно црквени сабор гласали су банатски Црногорци за дра Путника. Он им је говорио да не припада ни једној странци, да је за слогу и да ће радити само за њих. Но чим је изабран, ускочио је у самосталну странку, био је најнепомирљивији и бранио патријарха Георгија, као да му је био адвокат.

О томе прилично знају у банатској Црној Гори. Али им њихови калуђери администратори говоре, да нису ни они други бољи од дра Саве Путника. „Конзисторија темишварска“ како они веле, зато је да буде по старом, а тако хоће сви њихови калуђери администратори, па тако и учитељи.

Др. Јован Манојловић обишао је три општине: Петрово Село, Краљевац и Станчево. С њиме су били др. Светозар Димитријевић, Макса Мишковић (из Српског Сент-Мартона) Павловић из Темишвара и Јаша Томић.

Није било згодно отићи у радни дан, јер је већина била на послу. Ипак се искупило свуда света. И они су пажљиво слушали што су им говорили др. Јован Манојловић и његови пратиоци.

Говорили су им о автономији, о програму радикалне странке, о манастирској уредби и свему што стоји с тим у вези. Људи су ваљда први пут чули отворену реч, жалили што је радни дан, али је наш кандидат др. Јован Манојловић обећао, чим обиђе друга места у која још није био да ће се вратити. И то ће бити недеља. А богме и вреди тамо доћи.

Калуђеру Пантелејмону, који администрира Петрово Село, није се свидело што су говорници говорили. И ако не зна тачно шта је саборски одбор, а шта народно црквени сабор, искао је да и он говори. И љуто се тужио на дра Рокнића. Др. Рокнић је знате на сабору реферисао, какви су покори били у темишварском срезу за време последњих избора. Па је изнео и то, колико је он, калуђер Пантелејмон био пијан на избору и кварио ред. Отац Пантелејмон није се жалио, што је др. Рокнић казао да је он, Пантелејмон био пијан, (та за бога људи смо) ал зашто је казао да је био тотално пијан. И отац Пантелејмон је разлагао: Каква је разлика између пијана човека и тотално пијаног човека. Тотално пијан човек, вели он, падне под астал, и нит може више да пије нит да се миче, а камо ли да иде на избор А он је ипак био на избору. Морам признати да је отац Пантелејмон сам покренуо ту ствар, зашто бог би га знао.

Отац Пантелејмон је признао, да су они митили при избору за дра Путника, али је казао: Сви ми то чинимо и свуда се то чини и то су чинили и радикали. И ако други неваљају, нису ни радикали бољи... После је говорио о своме поштењу...

Опет се саблажњивао и подмигивао, јер знате како је, кад неко изнесе да ни једни не ваљају, па почне говорити о свом поштењу...

Било би време, да се темишварска административна власт мало боље зауме за банатску Црну Гору и припази кога тамо шаље. Ко н. пр. има на уму шта сам рекао о Лукаревцима, тај мора стрепити да и од Лукаревца не постане Хрњаково.

О неким приликама у банатској Црној Гори говорићу још.

Из Шајкашке.

„Осветољубије“ старешине манастира Ковиља.

У 30. и 47. броју »Заставе« изнета су нека »дјејанија« старешине манастира Ковиља. То је »господина« јако опекло, те већ не зна шта ће од »секирације«. Увртио је себи да је то писао доњоковиљски учитељ, те да не види тога младог човека, нити трпи да му било он, било ко од његових на очи изађе. Бадава је честити »уча« и »изјаву« дао да није писао против »господина« старешине, ништа не помаже. Не само да не воле да види учитеља, него ни црквено певачко друштва ковиљско коме је коровођа учитељ и ком је друштву сам старешина заставу друштвену осветио; па не дозвољава да певачко друштво пој у манастирској цркви ли коровође ради. И то је дело те »страшне« осветљивости старешинине, хвала Богу само кад ће на томе остати, те неће учитеља невиног (јер он није ни писао оне дописе), снаћи какав гори белај »на сувом путу«. Лепо вели једна наша пословица да је велика »срећа« што неко божије »мило нам створење« нема рогова, јер бога ми тешко си га нама. А старешини поручујемо да се окане невиног учитеља и певачког друштва, па нека утужи оне дописе код суда, па ће већ дознати ко оно о њему изнесе на јавност. Овом приликом слободни смо још по нешто да »кажемо« о старешини.

Од како је потврђена манастирска уредба старешина се све »тужи« како ће »братији« остати само башта а све друго ће им се одузети. Вели, као што се говори да он неће остати у Ковиљу него ће ићи у Нови Сад да живи. Хе! хе! господине разумемо Вас! У Новоме Саду је »лепо и слатко« са »познаницама живета«: а да буде и што пријатнији, удобнији безбрижнији и збринутији »испоснички« живот, зато ће се већ побринути §. 28. манастирске уредбе (тамо већ при крају!) Но можда ће се старешина преварити у своме »предрачуну«.

»Смирени испосник« бавећи се страсне (велике) седмице »сазидателним« размишљањем о горким мукама нашега спаситеља — богочовека, дошао је на врло »богоугодну» замисао, да треба још на велики четвртак издавати под аренду право точења пића на вашаришту код манастира за време славе манастира Ковиља, која ће бити »сад скоро« — око половине месеца јула, на дан летњег св. Аранђела. Па зар тако сазидателне мисли нису нашле »достојну« главу у којој ће се »изројити« ?! Елем, замишљено — изведено! На велики четвртак је одржана лицитација, на коју су позвата три гостионичара из Горњег Ковиља, пардон! није тако, него је позват један гостионичар и две бирташице из Горњег Ковиља, а из Доњег Ковиља само Јова Ћулум — који није могао због велике пијаце тај дан отићи на лицитацију, јер је у своме бирцузу имао и сувише посла тога дана. Из Доњег Ковиља не хтедошо више никога позвати, ма да манастир подпада у општину Доњи Ковиљ где има 5 гостионичара. До сад је био обичај да

се јавно одреди дан лицитације за горе наведено точење, те су са разних страна лицитанти долазили а и лицитације су одређиване на највише три недеље дана пред славу, а не 3 месеца напред као сад. Сад се »братија« јако пожурила! Да неће старешина на тај начин да дође што пре бар до једног дела оне своје плате што му манастир још »дугује« — од лане? Но за ту је лицитацију од некуда дознао фабрикант соде у Горњем Ковиљу, па и он оде у заказано време на лице места у манастир на лицитацију, али га не припустише лицитацији, јер, веле, он нема — лиценца.

Међутим на лицитацију пустише »изасланика« бирташице Јулке Варге ма да је она већ захвалила на своме лиценцу, те дакле на она сама нема лиценца, а некамоли њен »пуномоћник«, са којим она ванбрачно (у дивљем браку) живи.

Али шта ћемо, кад су калуђерима више »у вољи« горњо-ковиљске бирташице него доњо-ковиљски и други бирташи. Износећи ову »испосническу работу« на јавност, уверавамо старешину, да ни ово није писао »уча«, него неко други, за чије име може дознати (зад га то баш »јако« интересује!), ако се благовремено обрати тога ради — суду, а не да из пизме и освете одбија не само појединце, него и цело певачко друштво од цркве и забрањује им да у цркви манастирској поје у славу Бога а на радост и задовољство побожнога православног рода нашега. Но ми се надамо, да ће старешина већ за кратко време свој »дурбин« јако — јако на ниже спустити и »лепо« се »продобрити«.

А претпостављене власти би врло добро и праведно поступиле у интересу и самога манастирског прихода, кад би ову лицитацију поново одредиле и путем јавности дан лицитације на знање ставиле, како би се што више лицитаната пријавило.

Доброжелатељ.

---

† Гедеон Вурдеља — парох.

Из Бешенова пишу нам: Ојађеног срца узимам перо, да вам јавим за несретну судбину која нас је задесила. Други дан Ускрса изненадно нас остави за навек наш врли свештеник, незаборављени поп-Гедеон Вурдеља. На св. Лазара весело прослављамо у дому његову крсну му славу, а јуче слушасмо тамо жалостан лелек над мртвим телом његовим. — Услед нагле прохладе добио је запаљење плућа које се тако несретно свршило.

Колико покојника оплакује његова јединица ћерка, толико и ми његови парохијани. Јер у нашем поп-Гени губимо не само узорног свештеника, него и одушевљеног поборника за народна права. Он није био само званично лице, које додуше обавља своју службу али мисли једино о себи, него је водио бригу и о невољама оних људи, који поред њега живе. Испитивао је народне јаде, ослушкивао народне жеље, па се према њима владао, а сам је своју снагу ставио народу на располагање. Трудио се још да речју и примером сузбије све мане и пороке, од којих данас наш народ пати. Тако смо ми с нашим поп Геном живили у идиличној слови и све што смо радили, радили смо заједно с њиме и под његовим вођством.

Поштовање и обљубљеност коју је поп Гена уживао, видела се најбоље на дан погреба. Пратња се састојала из непрегледне масе света, овдашњег и страног, која је прекрилила Бешеново. Из Ирига је дошао народни заступник др. Лисавац са својом госпођом и положио је на одар покојников венац с натписом: »Своме искреном пријатељу«. Политичка и црквена општина као и радикална организација у Бешенову су такође положиле венце. — Са покојником се опростили дирљивим говором свештеник Коларовић, а исто тако дирљиво и наш уважени сељанин Живан Ковацић. То је била последња почаст, коју смо могли указати нашем честитом поп-Гени, али се ево сени његовој заверавамо, да ћемо наставити ход оним истим правим путем којим нас је водио, а са којега је на несрећу нашу нестало њега, а узалудна ће бити данашња радост наших народних непријатеља, који ликују на гробу његову, мислећи да је његовом смрћу и радикална странка у Бешенову издахнула.

Најбоље ћемо се светој успомени нашега честитог поп-Гене одужити онда, када му изаберемо достојног заменика.

Бог да ти душу прости незаборављени наш поп Гено!

Бешеновац.

Манастирска штампарија.

Пишу нам из Карловаца: „Саборски одбор је повео патронат манастирског семеништа, да преда манастирску штампарију саборском одбору: т. ј. председнику, потпредседнику др Маши Михајловићу и фискалу саборског одбора др Ђури Красојевићу. Саборски одбор повео се том приликом на потврђену манастирску уредбу.

Говоре, да је патронат манастирског семеништа закључио, да преда манастирску штампарију саборском одбору. Толико је истина, да је у манастирској штампарији данас обустављен рад“.

Калуђерско газдовање.

Давао у четвртак 17. (30) априла почела је јавна дражба вина и ракије из оставине покојног патријарха Георгија По списку литогр фисаном што су га купци добили види се, да су многа буриа избрисана којих нема, а тај број достиже до 6000 литара. Дакле, од пописа инвентара, до продаје усануло је 60 хектолитара, међу којима и једно буре старе шљивовице од 717 литара од године 1878. Да је то новo вино могло би се рећи: оно што је горе било искипило је, оно што је у среди било увукло се у буре, а оно што је доле било калирало је. Кали, кали искалирали сте. — Шта ће на ово рећи економ, кога је др. Полит назвао у „Бранику“ узданицом српског народа. Чини нам се постаће и он „историјска личност“ као и др Полит. Т. ј. као др. Полит са дањским прасицима а овај са искалираним вином и ракијом

Исушење рита.

Чланови српске народне радикалне странке, који су варошки представници у Новом Саду, већ година-ма се боре за тим, да се исуши новосадски рит и тиме наши грађани дођу до земље, оранице, а и пашњака. Та борба је најзад уродила плодом Исушење новосадског рита је у велико почело и до сада је исушено преко 600 јутара Од те земље је јесенас отприлике једна четврт издана већ под закуп, а остало се још не може да употреби за обрађивање, јер се због велике воде, то остало земљиште није могло довољно приуготовити за обрађивање. Ради тога је варошки сенат решио, да се то земљиште за сада издаје под пашу, која је нашем свету такође врло потребна. Одређено је, да се онај део малог рита, што лежи испред Мандићева салаша, изда за пашу за свиње; Дугачка Греда у великом риту за овце; а сав остали део великога рита, што није заоран, као и Баштине код Касапске аде и Влајкова Греда за белу марву и коње. Паша се издаје на пет месеци, и то од 1. маја до краја септембра о. г. по нов. кал. Плаћање по комаду је врло ниско. Тако за овце плаћа се по комаду 50 потура, за свиње 50 потура, за белу марву и козе по комаду 2 круне. Сваки онај, ко хоће да узме паше, има се пријавити код варошког рачуноводства (у магистрату II. спрат 38. број врата) и том приликом пријавити: колико комада хоће да пусти на пашу. Уједно ће морати тада унапред платити таксу за пашу код варошке благајнице. Само новосађани, варошани и салашани, имају права на пашу. Упоравамо наш свет још и на то, да не пушта марву на пашу, док не пријави, јер ће иначе сваки, ко то учини бити кажњен.

Статистика загребачког универзитета.

На загребачком универзитету било је зимског семестра ове године свега 1465 слушалаца. Од тог броја било их је 852 из Хрватске и Славоније, 1 из Ријеке, 36 из Угарске, 199 из Далмације, 33 из аустријског Приморја, 1 из Краљске, 5 из Штајерске, 10 из осталих аустријских земаља, 121 из Босне и Херцеговине, 11 из Орбине, 173 из Бугарске, 23 из осталих држава. По факултетима било је 117 богослова, 441 филозоф и 887 на праву и државним наукама.

Важно питање.

Ми овде, далеко од Запада, губимо из вида многе важне ствари. Тако се код нас не расправља јавно, како треба носити бркове. У Немачкој је то много друкчије. Пре више година изумео је немачки цар Вилхелм моду, да се бркови усукују тако јако, да врхови управо према очима стрше. И да се види, како је тим за свет много добивено, назван је тај начин „Ес ист ерајт“ (постигло се!). Како читамо у једном немачком листу, припаљујући цигару, немачки цар је случајно опалио један брк. Зато је морао потсећи и други. Али је одмах изумео нов начин: сад бркове носи у страну од носа, а само их на крају мало заошиљи нагоре. И вели тај лист, да је царица овај начин веома радосно поздравила. Али тај лист вели и ово: та нова ношња даје цареву лицу блажи израз, а то и боље приличи њему као носиоцу мисли мира! Хвала Богу сад и то знамо! Али ће сад у Немачкој настати дар мар. Јер ће се сад јамачно изделити у два табора: једни ће бити уз цара, а други против. Па и женскиње: Једне ће бити уз царицу и правдаће нову ношњу, а друге ће бити опорба (противнице, опозиција). И док се они тако боре, ми седимо, а време пролази.

---

4 000 раденичких станова.

Влада намерава у Будимпешти саградити 4 000 станова за раденике. Варошко веће ће уступити земљиште у ту сврху, уз погодбу, да по истеку од 40 до 50 година добије варош право својине на те станове.

Време

Према телеграфском извештају од 30. априла може се очекивати топло и суво време.

Данас у петак и сутра у суботу ујутру неће изићи „Застава“, јер тога дана свет кују слагачи 1. мај.

Брзојави „Застави“.

Стигли 17. априла.

Министарски савет.

Беч. Пре подне је био заједнички савет, коме су присуствовали са угарске стране министар-председник Векерле и државни секретар Поповић, са аустријске стране министри Бек и Коритовски. Већали су о саниву делегација. О повишењу официрске плате одлучиће крунски савет, под председништвом владаревим.

Даношко убиство.

Будимпешта. Сведоци из Дањоша утврдили су, да су Цигани Игњац и Мартон Суњи извршили грабежна уморства у Дањошу.

Главни уредник: Јаша Томић.
Одговорни уредник: Константин Брадваровић.

НОВА КЊИГА.

НОВА МАНАСТИРСКА УРЕДБА
(за српску православну карловачку митрополију.)
Написао:
ЈАША ТОМИЋ.
Цена 20 потура.

У овој књизи расправља се нова манастирска уредба, има нових статистичких података о нашим манастирима и на крају отштампана цела уредба.

Препродавци добијају 33% попуста.

Поручбине ваља слати на
Косту Леру
у Н. Сад.

НОВОГ ЕГИПАТСКОГ
ЛУКА
по дневној цени а на више према погодби може се добити код
Андрије Сечујског
на пијаци, футошка улица 56.
496 2—3 Нови Сад.

КРОМПИРА
роза рана, бела, жута, лука црна и бела (зелени) поврћа, нуди вагонима најјефтиније
Александар А. Мудрок
46 48— Митровица (Срем).

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.